

Motion till riksdagen

1989/90:Bo52

av Ivar Franzén m.fl. (c)

med anledning av förs. 1989/90:9 Riksdagens
revisorers förslag angående stödet till
experimentbyggandet

Revisorerna riktar en omfattande kritik mot BFR:s hantering av experimentbyggnadsverksamheten. Den kan i vissa avseenden vara berättigad, men skjuter i andra avseenden klart över målet.

Revisorerna kritiserar att experimentbyggandet har medverkat till att påskynda introduktionen av t.ex. solvärmeanläggningar på marknaden.

Sverige ligger i dag absolut i den globala frontlinjen när det gäller kvalitet och prestanda för plana solfångare. Det är högst osannolikt att Sverige skulle innehåft denna värdefulla och hedrande tätposition om BFR hanterat experimentbyggandet efter den modell som revisorerna förordar.

Att enbart ta fram beslutsunderlag ger ingen fullständig och prövad kunskapsuppbyggnad. Ett experimentbyggande med stöd till den anläggning som skall fungera direkt i verkligheten, innebär ett omfattande utvecklingsarbete i själva byggskedet. När en del av forskningsarbetet flyttas från högskolans slutna ram till projektering och byggande blir det med ens en kostnad, som helst omedelbart skall ge en rimlig avkastning. På motsvarande satsning i traditionell forskning ställs inga avkastningskrav, och de deltagande aktörerna riskerar inte någon kritik om förväntade resultat inte uppnås.

Revisorernas kritik och ställningstagande i denna del speglar ett grundläggande problem i utvecklingen och förnyelsen av vårt energisystem. Speciellt statens energiverk driver hårt att energiforskningspengarna i huvudsak skall användas för grundforskning och mindre till utveckling och pilotanläggningar. Energiteknikfonden är helt otillräcklig för att komplettera detta tillbakadragande av FoU-resurserna till universitet och högskolor.

Resultatet blir att ny teknik ofta lämnas i "kylan" i ett utvecklingskede då endast de stora aktörerna på energimarknaden har resurser att föra dem vidare till en kommersiell marknad. Detta kan vara en medveten strategi för att värna om de stora företagens monopolliknande ställning på energimarknaden och överlåta till dem att bestämma när ny teknik skall introduceras i det svenska energisystemet. Det ger kraftbolagen en optimal möjlighet att se till att gjorda investeringar – i t.ex. kärnkraften – först utnyttjas fullt ut och, när det sedan ändå blir aktuellt med nyinvesteringar, välja teknik som passar in i företagets naturliga intresse att så långt som möjligt bevara ett monopolliknande grepp om energimarknaden.

BFR:s hantering av experimentbyggnadsverksamheten har avvikit från

detta mönster, och forskningspengar har inte i första hand gått till de stora aktörerna på energimarknaden eller till högskolor och universitet, utan till betydande del placerats ute i verkliga livet och i nära kontakt med den praktiska produktutvecklingen. BFR:s verksamhet har vad gäller t.ex. solvärme utgjort en smal spång, men ändå en förbindelse mellan forskning, utveckling och en marknad vid sidan om de stora aktörerna på energimarknaden. Nu vill revisorerna riva denna spång för att bokstavligt förstärka monopolet på energimarknaden.

Vattenfall har satsat en hel del FoU-pengar på solvärme. Har revisorerna studerat effekten av dessa pengar för teknikutvecklingen? De tycks dock ha haft ringa betydelse för att placera svensk solvärmeteknik på den internationella energimarknaden.

Centerns slutsats vid analys av experimentbyggandet är att det är viktigt att det även fortsättningsvis får utgöra en spång mellan forskning och utveckling till en fristående energimarknad.

Däremot instämmer vi i revisorernas förslag när det gäller utvärderingen av mindre experimentbyggnadslån. Denna utvärdering bör schabloniseras. Det ligger i sakens natur att en utvecklingskostnad inte kan bäras av den första anläggningen. Om det inte ligger en utvecklingskostnad i experimentbyggandet så minskar dess betydelse.

Utvecklingskostnader skulle mer naturligt täckas av bidrag, och centern delar revisorernas uppfattning att lånen till väsentlig del bör ersättas med bidrag. För större projekt bör det finnas en lånedel med villkorlig återbetalning, dvs. nu gällande regler för experimentbyggnadslån. Motivet är att detta möjliggör en bättre riskfördelning i projektet. Byggherren är ofta en hyresvärd, som har små eller inga möjligheter att lasta över förluster på hyresgästerna. En lämplig övre gräns för bidrag kan vara 3 milj.kr.

Centern har heller inget att erinra mot att experimentbyggandet får en vidare tillämpning, men vi vill stryka under att energiteknik fortfarande är ett viktigt område för experimentbyggande.

Birgitta Hambraeus skriver i sin reservation till revisorernas förslag:

Är resurs- och energihushållning oupplösligt förenade? Om man tvingar byggforskningsrådet att vara restriktivt med stödet till experiment med energiriiktning, gör man en konstlad uppdelning.

Vi delar denna uppfattning.

Centern har i en motion under allmänna motionstiden redovisat hur angeläget det är att få fram enkla, praktiska och ekonomiskt rimliga lösningar för ekologiskt/resurshushållande byggande och boende. Experimentbyggande i full skala – baserat på väl genomarbetad systemlösning och projektering – är sannolikt det bästa sättet att snabbt nå användbara resultat. BRF bör ges ökade resurser – vilket centern föreslår i annan motion – för att stödja en systematisk och konsekvent utveckling av ekologiskt byggande och boende.

Hemställan

Mot. 1989/90

Bo52

Med stöd av ovanstående hemställs

1. att riksdagen beslutar avslå revisorernas förslag 1989/90:9 såvitt avser restriktivitet med energiteknikstöd.
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att stöd för solvärme- och lagringsanläggningar, som ingår i hus eller husgrupper, även fortsättningsvis skall vara BFR:s ansvarsområde,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen i övrigt anförts om regler för omfattning resp. inriktning av stödet till experimentbyggande.

Stockholm den 22 mars 1990

Ivar Franzén (c)

Agne Hansson (c)

Rune Thorén (c)

Stina Gustavsson (c)

Birger Andersson (c)

Elving Andersson (c)

